

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 2

Засновано у 2011 році

Рівне – 2012

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М. М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Лісова С. В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука, дійсний член АПСН;

Троян С. С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 2. – Рівне : видавець О. Зень, 2012. – 399 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2012

Головний редактор:

Шугаєва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор).

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету.

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України.

Дичківська І. М. – к. пед. н., доцент, професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор).

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН.

Павелків Р. В. – д. психол. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, директор Інституту психології та педагогіки, проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України.

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор, професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений учитель України.

Петренко О. Б. – д. пед. н., доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН, відмінник народної освіти України.

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, ректор, завідувач кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН.

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, почесний академік Міжнародної кадрової академії, ректор, завідувач кафедри філософії, Житомирського державного університету імені Івана Франка, заслужений працівник освіти України.

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету.

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

*Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 7 від 27 січня 2012 р.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ № 17745-6595Р

Адреса редакції:
кафедра філософії, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

<i>Бабак І. В.</i>	9	Феноменологія національної та етнічної ідентичності в контексті розвитку самосвідомості особистості
<i>Докаш В. І.</i>	17	Предестинаційна есхатологія Якова Армінія
<i>Ліщук Н. Д.</i>	25	Екзистенційні мотиви вибору конфесійної належності віруючими пізньопротестантських напрямків
<i>Мельничук М. С.</i>	36	Філософсько-релігієзнавчий аналіз модернізаційних тенденцій у мистецтві сучасного протестантизму
<i>Мельничук Ю. І.</i>	46	Православна проповідь як соціокультурне надбання українського народу
<i>Мишков В. Я.</i>	57	Старообрядницька полемічна література XVIII століття та її філософський зміст
<i>Коберник Н. І.</i>	68	Соціально-культурні передумови формування світогляду Кирила і Мефодія
<i>Руденко Н. М.</i>	78	Проблема не насилля в християнстві
<i>Шугаєва Л. М.</i>	85	Основні тенденції розвитку релігій у глобалізованому світі
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	95	Сучасні взаємовідносини чоловіка й жінки в ісламі
<i>Шевчук К. С.</i>	107	Основна проблематика творчості Георгія Челпанова Київського періоду

Педагогіка

<i>Вербець В. В.</i>	121	Феноменологічні засади духовності студентської молоді
<i>Дзюбишина Н. Б.</i>	133	Реформування освіти у контексті чеського національно відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
<i>Доманюк О. М.</i>	143	Форми роботи дошкільного навчального закладу та сім'ї з проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку у теорії та практиці дошкільної освіти
<i>Кокарєва А. М.</i>	153	До проблеми особливостей організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної підготовки
<i>Литвиненко С. А., Павелків К. М.</i>	160	Формування рефлексивної культури у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя
<i>Мисик І. Г.</i>	170	Об особенностях института непрерывного образования в Украине
<i>Мишкарьова С. В.</i>	185	Організаційні засади діяльності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921-1939 рр.
<i>Нечипорук Л. І.</i>	194	Діалог у комунікативній діяльності особистості як соціальна вимога XXI століття
<i>Пальчевський С. С.</i>	204	Проблеми змісту освіти у світлі її сучасної філософії

<i>Петрук Л. П.</i>	212	Формування мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю у процесі вивчення курсу «Риторика»
<i>Руденко В. М.</i>	220	Педагогічна рефлексія культури в умовах глобалізації освіти
<i>Смолінчук Л. С.</i>	230	Роль і місце тестування у системі методів оцінювання якості освіти
<i>Сорочинська Т. А.</i>	237	Формування засад моральної культури радянського вчителя у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1950-ті рр.): історико-педагогічний дискурс
<i>Тадєєва І. М.</i>	247	Виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку
<i>Тимочко І. Б.</i>	258	Створення народних бібліотек-читалень як один із напрямків просвітницько-громадянської діяльності православних братств Волинського краю (друга половина XIX – початок XX століття)

Суспільство

<i>Гон М. М.</i>	269	Особливості формування української історичної пам'яті в час демократичного транзиту
<i>Грипич С. Н.</i>	286	Інформатизація сучасного суспільства: стан, проблеми, перспективи
<i>Десятничук І. О.</i>	298	Свобода слова та вплив громадської думки у Чехословаччині періоду «Празької весни»

<i>Лукомська О. І.</i>	310	Державні важелі регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні
<i>Павелків Р. В.</i>	324	Розуміння морального розвитку особистості у руслі психологічної парадигми
<i>Пержун В. В.</i>	339	Соціальна солідарність як чинник консолідації українського суспільства
<i>Ступницька Н. І., Ступницький В. В.</i>	350	Філософія теледозвілля як відображення української економіки
<i>Филипович Л. О., Гаврілова Н. С.</i>	360	Релігійна освіта в Україні: стан і перспективи
<i>Шкрібляк М. В.</i>	373	Історіософський аналіз архівних джерел про роль та місце «світського елемента» у суспільно-релігійних процесах Берестейського та Постберестейського періодів
<i>Ямницький В. М.</i>	388	Духовність особистості: психологічний підхід

13. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т./ В.О. Сухомлинський. – Київ: Радянська школа, 1977. – Т.3. – С.437.
14. Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения / К. Д. Ушинский. – М. : Просвещение, 1968. – 558 с.

УДК 159.9

Тадєєва І. М.

ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ЯКОСТЕЙ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті здійснено аналіз особливостей обдарованих дітей, виокремлено соціально-психологічні проблеми та проаналізовано негативні якості особистості обдарованої дитини; визначено та обґрунтовано виховання гуманних якостей обдарованої дитини як один з вирішальних чинників гармонійного формування її особистості; визначено основну функціональну властивість виховання гуманних якостей у обдарованих дітей молодшого шкільного віку; спроектовано зміст гуманного виховання, визначено особливості виховної роботи з обдарованими дітьми та розроблено методика виховання гуманних якостей обдарованих дітей, яка базується на суб'єкт-суб'єктній міжособистісній взаємодії вихователя з обдарованою дитиною.

Ключові слова: обдарована дитина, гуманні якості, методика виховання, методи виховання.

В статтє осуществлен анализ особенностей одаренных детей, выделены проблемы и проанализированы негативные качества личности одаренного ребенка; определено и обоснованно воспитание гуманных качеств одаренного ребенка как один из решающих факторов гармоничного формирования его личности; выделено основное функциональное свойство воспитания гуманных качеств одаренных детей младшего школьного возраста; спроектировано содержание гуманного воспитания, определены особенности воспитательной работы с одаренными детьми и разработана методика воспитания гуманных качеств

одаренных детей, которая базируется на субъект-субъектном межличностном взаимодействии воспитателя с одаренным ребенком.

Ключевые слова: одаренный ребенок, гуманные качества, методика воспитания, методы воспитания.

The article analyzed the characteristics of gifted children, specifically mentioned the problem and analyzed the negative personality traits of gifted children; defined and reasonably human equalities of education gifted child as one of the decisive factors harmonious formation of personality; identified the main functional property of human qualities in the education of gifted elementary school children; designed content humane education, defined features educational work with gifted children and developed a method of education of humane qualities of gifted children, based on subject - subjective caregiver interaction with gifted child.

Key words: gifted children, as a humane, methods of raising, education methods

Постановка проблеми. Розбудова державності в Україні зумовила нові тенденції в розвитку освіти. Одним із найважливіших завдань гуманістично орієнтованої держави є сприяння розвитку молодого покоління, задоволення його освітніх і культурних потреб, відповідно до Конвенції ООН про права дитини, Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей. Втілення в життя вимог цих документів потребує від держави системних дій, спрямованих на пріоритетне ефективне вирішення проблем розвитку та самореалізації кожної особистості. З метою забезпечення поліпшення функціонування та інноваційного розвитку освіти, підвищення її якості та доступності, інтеграції до європейського освітнього простору із збереженням національних досягнень і традицій 2011 рік в Україні, згідно указу президента, оголошено Роком освіти та інформаційного суспільства.

Нова українська школа має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості і талантів. Створення загальнодержавної мережі

навчальних закладів для обдарованої молоді забезпечується в Україні низкою законів і програм (зокрема Закон України «Про освіту», Цільова комплексна програма «Вчитель», Національна програма «Діти України», Концепція програми «Обдаровані діти» та інші).

За умов реформування системи національної освіти, піднесення ролі творчої особистості в суспільстві значної актуальності у нашій школі набула система роботи з обдарованими дітьми. Перспективним шляхом її розв'язання стала організація такого педагогічного процесу, який започаткував методика пошуку та відбору обдарованих учнів і створив умови для розвитку їх природних творчих потенцій [4, с. 15].

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Ідея дослідження природи обдарованості на основі аналізу творчого розвитку людини знайшла своє відображення в концепціях творчої обдарованості таких авторів, як О.М. Матюшкін, В.О. Моляко, Б.Д. Шадріков, Ф. Баррон, Дж. Гілфорд, А. Торренс, К. Тейлор та ін. Психологи розглядають обдарованість як складне психологічне явище, невіддільне від особистості, як наявність здібностей, їх своєрідне поєднання, від якого залежить можливість успішної діяльності.

У роботах останніх років (Л.Л.Гурова, О.М.Матюшкін, В.О.Моляко) поняття обдарованості розглядається як цілісна, інтегральна система, яка охоплює всі сторони особистості, а не лише сферу її інтересів чи здібностей.

Обдарована дитина — дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності. Питання особливостей обдарованих учнів були в полі зору науковців: Ю.З. Гільбуха, Я.Н. Пономарьова, Г.С. Костюка, В.О. Моляко, Н. С. Лейтеса, Л.Ф. Бурлачука та інших. Обдаровані діти наділені високим творчим потенціалом і високим рівнем розвитку здібностей. Здебільшого найважливішими характеристиками обдарованих дітей вважають: надзвичайно ранній вияв високої пізнавальної активності й допитливості; швидкість і точність виконання розумових операцій, що зумовлене стійкістю уваги та

оперативною пам'яттю; сформованість навичок логічного мислення; багатство активного словника; швидкість і оригінальність вербальних асоціацій; виражена установка на творче виконання завдань; розвиток логічного мислення й уяви; володіння основними компонентами уміння вчитися. Важливою характеристикою обдарованості є креативність – здатність до творчості. Згідно із психологічними дослідженнями основою обдарованості є закладений від народження творчий потенціал, який розвивається впродовж усього життя людини.

Розвиткові обдарованості на різних вікових етапах присвячено дослідження А.В. Брушлінського, В.В. Давидова, Д.Б. Ельконіна, Т.В. Кудрявцева, О.І. Кульчицької, І.Я. Лернера, Р.О. Пономарьової, В. Штерна та ін.

Водночас, Конституція України, «Закон про освіту» та інші нормативні документи серед пріоритетних напрямів реформування освітньо-виховного процесу визначають реалізацію принципів загальнолюдської моралі, формування усвідомлення взаємозв'язку свободи, прав людини та її громадянської відповідальності, уміння міжособистісного спілкування. Нові завдання актуалізують не лише питання освіти обдарованої молоді, а й питання її виховання. Дослідники стверджують, що багато надзвичайно обдарованих людей не реалізували своїх можливостей через несприятливе виховання в дитинстві.

Тему виховання обдарованої дитини розробляли безпосередньо чи побіжно практично всі педагоги і психологи різних часів, але незважаючи на плідні теоретичні та практичні дослідження, значні методичні напрацювання, у цьому напрямку все ж існують численні прогалини, викликані складністю предмета дослідження. Розуміння людиною власних непересічних здібностей, ставши надбанням свідомості, вносить певні корективи у її взаємодію із соціальним оточенням, передусім у формування рівня домагань та характер очікувань щодо навколишніх людей.

Як свідчить педагогічна практика, висока оцінка обдарованими дітьми самих себе у поєднанні з негативними якостями особистості обдарованих дітей як: егоцентризм і нездатність вставати на точку зору іншої людини, особливо якщо

вона інтелектуально слабкіша; схильність робити все по-своєму, відсутність культури діалогу і бажання закінчувати думку співрозмовника; прагнення переривати і поправляти співрозмовника під час розмови; завжди бути правим у спорі через відсутність конформізму і здатності йти на компроміс; прагнення командувати однолітками, у результаті приводять до затримки психоемоційного розвитку і соціальної незрілості [1, с. 17].

Перебуваючи у звичайній школі, обдарований учень викликає роздратування однолітків високим рівнем знань, допитливістю, акумуляцією уваги вчителя. В результаті цього відбувається ізоляція обдарованого учня від класу. Перехід у старший клас на підставі знання програми веде до розриву дружніх зв'язків і труднощів встановлення таких зв'язків у новому класі. В результаті багато інтелектуально обдарованих дітей у школі почувають себе вигнанцями [1, с. 56].

Брак соціального досвіду є однією з найбільш гострих проблем обдарованої дитини. Зворотною стороною її обдарованості стає соціальна дезадаптація. Завищений рівень домагань у багатьох видах діяльності та невинуваті очікування щодо ровесників, віддалення від однолітків, невміння і небажання спілкуватися, стають на заваді реалізації обдарованими дітьми їхнього власного творчого потенціалу. За рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ) обдаровані діти входять до «групи ризику» і потребують особливого виховання, спеціальних навчальних програм, шкіл, класів, підготовлених вчителів, психологів.

У зв'язку з необхідністю створення в Україні на сучасному етапі найсприятливіших умов щодо розвитку обдарованих дітей проблема формування їхніх гуманних якостей набуває особливої значущості, оскільки забезпечує включення їх у різні види спільної з однолітками діяльності. Саме така діяльність сприяє формуванню когнітивного, оціночного та поведінкового аспектів позитивної „Я-концепції” обдарованої дитини, дозволяє уникнути позицій суперництва, конфлікту та відсторонення.

Метою нашого дослідження було з'ясувати особливості формування гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку .

Об'єкт дослідження: виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку

Предмет дослідження: методи виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку

Завдання дослідження:

1. спроектувати зміст гуманного виховання обдарованої дитини;
2. визначити особливості виховної роботи з обдарованими дітьми
3. розробити методику виховання гуманних якостей обдарованих дітей, яка базується на суб'єкт-суб'єктній міжособистісній взаємодії вихователя з обдарованою дитиною.

Для вирішення завдань дослідження використано такий комплекс методів: вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; спостереження, абстрагування, аналіз та синтез, порівняння та аналогія, моделювання .

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведеного порівняльно-зіставного аналізу психолого-педагогічних концепцій нами було виявлено, що гуманність – це зумовлена моральними нормами і цінностями система установок особистості на соціальні об'єкти, яка представлена в свідомості переживанням співчуття і реалізується в гуманістичному стилі спілкування та гуманній діяльності.

До гуманних якостей особистості належать емпатія, безкорисливість, вимогливість до себе, відвертість, відповідальність, гідність, добродійність, доброзичливість, дружелюбність, душевність, людяність, милосердя, миролюбність, повага до гідності іншої людини, рефлексія, співпереживання співчуття, такт, терпимість, толерантність, уважність, чуйність.

Проведений нами аналіз наукових джерел дозволив зробити висновок про те, що молодший шкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування гуманних якостей особистості обдарованої дитини, оскільки саме у цей період здійснюється активна її соціалізація, поступове становлення психіки і характеру. Водночас результати аналізу навчально-виховного процесу у початковій школі свідчать про відсутність системного підходу до формування гуманних якостей особистості у обдарованих дітей.

Оскільки, виховання гуманності – це процес засвоєння гуманного суспільного досвіду, в результаті якого відбувається формування нових мотивів і потреб, їх перетворення і підпорядкування, діяльність вихованців повинна спрямовуватись на засвоєння системи гуманістичних цінностей.

Зміст гуманного виховання обдарованих дітей доцільно спроектувати за такими напрямками:

- виховання гуманних духовних потреб;
- виховання гуманного ставлення до себе: розвиток почуття власної гідності, бережливого ставлення до власного здоров'я, поваги до себе, адекватної самооцінки, прагнення до самовдосконалення, гуманних якостей особистості, усвідомлення власної національної приналежності;
- виховання бережливого ставлення до живої і неживої природи: ставлення до природи як до спільного дому, відчуття відповідальності за збереження природних ресурсів, бережливе ставлення до тварин, усвідомлення їх залежності від людей і піклування про них;
- виховання гуманного ставлення до інших людей: ставлення до людини як до найвищої цінності, визнання гідності й повага до поглядів і переконань будь-якої людини;
- формування активної життєвої позиції;
- виховання свідомої дисципліни, обов'язку, відповідальності;
- виховання готовності надати безкорисливу допомогу тим, хто її потребує.

Показниками високого рівня вихованості гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку ми вважаємо осмисленість, самостійність, активну і творчу гуманну діяльність.

Це дозволило виділити основну функціональну властивість формування гуманності у обдарованих дітей молодшого шкільного віку — залучення до емоційного світу інших людей та входження у цей світ через ідентифікацію поведінкових актів інших. Доцільним є використання методики особистісно-розвивального спрямування на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії; пріоритет надається інтерактивним та ігровим методикам, емоціогенним ситуаціям. У процесі сприймання та осмислення гуманістичних цінностей

особливу роль відведено аналізу - інтерпретації та оцінюванню ситуацій, вчинків реальних людей, адже, принципового значення набуває пошук учнями особистісно значущих смислів, співзвучних власному досвіду. Важливим фактором виховання гуманних якостей особистості є художньо-ігрове моделювання, що передбачає використання різних ігрових форм: театралізованих (пантоміміка, імітаційні лялькові діалоги, розгорнуті драматизації, інсценізації).

Теоретичний аналіз проблеми дозволив розробити методіку виховання гуманних якостей обдарованих дітей, яка базується на суб'єкт-суб'єктній міжособистістній взаємодії з вихованцем і включає:

1. Повідомлення знань про гуманність .
2. Формування вмінь на репродуктивному рівні:
  - а) демонстрація гуманної діяльності в цілому, за елементами;
  - б) формування вмінь у спрощених (стандартних) умовах;
  - в) організація самостійної практичної гуманної діяльності з безперервним зворотнім зв'язком і позитивною підтримкою з боку вчителя.
3. Перехід до пошукової продуктивної фази:
  - а) організація різноманітних проблемних ситуацій – розв'язання нестандартних завдань гуманістичного спрямування, імітаційне моделювання реальності;
  - б) аналіз учнями своєї діяльності, її обговорення в класі.

Основна увага приділяється:

1. Структуруванню змісту освіти для формування в учнів гуманістичних понять і переконань, що надає можливість ознайомити дитину з основними вимогами гуманізму, дозволяє розкрити сутність, зміст моральних дій, виховувати переконання, пов'язані з емоційним ставленням до її власної поведінки та поведінки інших. При цьому відбувається практична реалізація інваріантів особистісного підходу як: формування у обдарованої дитини здібності і бажання усвідомлювати себе як особистість, формування у вихованця образу „хорошого іншого” культивування у обдарованої дитини цінності іншої людини. Доцільним є використання таких методів особистісно-орієнтованого виховання:

переконання: індивідуальні бесіди, відверті розмови, розповіді, інтимно-особистісні діалоги, морально-етичні бесіди, усні мінісамопрезентації, сповіді, мініпромови на захист гуманних якостей, „естафети думок”, творчі мінімонологи, усні імпровізації на вільну або задану тему, навіювання, роз’яснення, особистий приклад педагога та ін.;

2. Виробленню навичок і звичок поведінки для привчання, вправління учнів у гуманних вчинках із застосуванням трьох основних форм:

– за допомогою уяви, коли дитина інсценує в уяві свою можливу поведінку в передбачуваній ситуації;

– за допомогою рольової гри, коли дитина чи група дітей моделюють можливу дійсність, розігруючи її, виконуючи різні ролі;

– за допомогою дійсності, коли діти здійснюють певні вчинки в реальних умовах.

При цьому відбувається практична реалізація інваріантів особистісно орієнтованого підходу до обдарованої дитини як виховання у дитини готовності відстоювати себе як особистість, культивування у обдарованої дитини досвіду приймати особисті рішення, боротьба з Его-потягами, запобігання критичних ситуацій у вихованні через використання методів прохання, довіри, поради, натяку, схвалення, „відкритих трибун”, годин спілкування, проблемних діалогів, конкурсів творчих проєктів, тренінгів, ведення щоденників саморозвитку, проєктного малювання.

3. Формуванню морального досвіду у діяльності та спілкування вихованців за допомогою організації виховних впливів як компонента системи виховної роботи з метою формування гуманістичних стосунків обдарованих дітей на основі знань норм гуманної поведінки і оволодіння окремими звичками. На цьому етапі реалізуються такі інваріанти особистісно орієнтованого підходу: утвердження особистісно розвивального самовиміру, утвердження педагогом позитивної особистісної сутності вихованців, як альтернатива аналізу, що розкриває їхні негативні риси. ціннісно-сміслова спрямованість предметної діяльності особистості, колектив як чинник

унікальної ситуації виховання особистості, постановка особистості у подвійну позицію вихованця і вихователя, відповідність образу „Я” вихованця результатам своєї поведінки. На цьому етапі доцільним є використання методів громадської думки, системи соціальних ролей, традицій в колективі, режиму, доручення, соціально-педагогічних вправ, створення емоційних ситуацій, активізацію прихованих почуттів, зміцнення віри в свої сили, уроків духовності, ярмарків, операцій „Турбота”, „Милосердя” та ін.

4. Стимулюванню обдарованих дітей до самовдосконалення, що вимагає гуманістичних почуттів. Для цього необхідно забезпечити можливість переживати цінні з погляду виховання гуманності почуття, поєднуючи ці почуття з аналізом власного стану дитини. Ефективності цього процесу сприяє поєднання приємних почуттів з неприємними через практичну реалізацію таких інваріантів особистісно - орієнтованого підходу до виховання: задоволення потреби учня в особистісній безпеці, використання „ефекту генерації” та „ефекту присутності у виховному просторі, культивування зворушливого виховного простору, самопереживання як необхідна умова організації виховного процесу, Доцільним є використання таких методів особистісно-орієнтованого виховання як змагання, заохочення, схвалення, гра, „мозковий штурм”, „галерея ідей”. „кути”, „кола”, створення „ситуацій успіху”, „загальної радості”, „радості пізнання”, творчості, вільного вибору, вивчення і врахування особистісних якостей, підтримка позитивних тенденцій, збудження інтересу до результату діяльності, аналіз наслідків і проектування наступних дій, групи взаємодопомоги.

5. Демонстрація прикладів гуманної поведінки вчителя.

Запропонована нами методика формування гуманних якостей особистості обдарованої дитини передбачає одночасний вплив на сфери раціонального мислення, емоційного сприймання і вироблення навичок гуманної поведінки. На початковому етапі (пропедевтичному) обдаровані діти засвоюють правила гуманної поведінки у процесі проведення бесід, усвідомлення змісту гуманних понять та ін. На основі глибоких знань про норми

гуманної поведінки, створюючи конкретні ситуації, театралізовані оповідання, добираючи рольові ігри, було створено емоційне забарвлення, умови для переживання та виникнення позитивного емоційного ставлення до вчинків. На основному етапі було закріплено гуманістичні почуття обдарованих дітей шляхом формування гуманних взаємостосунків з однолітками, переконань про необхідність гуманної поведінки. Сформовані гуманістичні почуття і переконання зумовлювали бажання здійснювати гуманні вчинки. Наступним кроком стало озброєння обдарованих дітей уміннями і навиками гуманної діяльності шляхом демонстрування реальних вчинків, вправляння, тренінгів під час спілкування з однолітками та участі у добродійній діяльності.

Висновки. Розвиток гуманних якостей обдарованої дитини є одним із вирішальних чинників гармонійного становлення її як особистості. На основі підвищення рівня усвідомлення обдарованими дітьми власних здібностей і можливостей зазвичай створюються сприятливі умови для їхньої самоактуалізації.

Список використаних джерел і літератури

1. Ананьев Б. Г. Про співвідношення здібностей та обдарованості / Борис Григорьевич Ананьев. – М. : Вища школа, 1962. – 157 с.
2. Апостолова Г. В. Робота з обдарованими дітьми / Г.В. Апостолова // Обдарована дитина. – 2006. – № 1. – С. 12–17.
3. Богпомочева О.А. Особенности образа мира у одаренных подростков / О. А. Богпомочева // Психолог. наука и образование. – 2006. – № 4. – С. 5–22.
4. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні (Педагогічні концепції). – К.: Знання, 1997. – 220 с.
5. Кульчицька О. І. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей: методические рекомендации / О. І. Кульчицька // Обдарована дитина. – 2007. – №1. – С. 42-44.
6. Шейко Г.К. Інноваційні методи роботи в початковій школі / Г.К. Шейко. – Х.: Видавництво «Ранок», 2008. – 208 с.